

Методичні рекомендації

1. Представлена таблиця включає всі напрями роботи з різними мовленнєвими порушеннями. Ви обираєте лише ті пункти, які необхідні для конкретної дитини.
2. Можна використовувати розгорнутий варіант таблиці або основні пункти. У першому випадку на перетині з робочим місяцем ставиться мінус, а після успішного виконання виправляється на плюс. У другому варіанті на перетині з місяцем роботи коротко вказується корекційний етап.
3. Починати слід з етапу, що передує тому, на якому у дитини виникли труднощі. Не треба починати з першого етапу, якщо дитина вже здатна опанувати складніші завдання.
4. Таблиця може використовуватися не тільки для складання маршруту корекції, але й для діагностики.
5. Листи з примітками можна об'єднати в один документ і використовувати як методичний посібник при складанні маршруту.

Маршрут корекційної роботи

Прізвище, ім'я, по батькові:

Вік:

Логопедичний висновок:

Додаткова інформація:

Дата початку занять:

1. Формування складу слова та звуковимови

Розвиток соматогнозису та тактильної чутливості:

- Насичення тактильними відчуттями.
- Диференціація тактильних відчуттів.
- Вивчення основних частин тіла (на собі, на інших).
- Вивчення детальної схеми тіла (на собі, на інших).

Формування просторових уявлень та оптико-просторового орієнтування:

- Відстань предмета і його розташування (далеко, близько, високо, низько).
- Орієнтація у напрямках простору (попереду, позаду, зверху, знизу).
- Просторові уявлення між предметами (біля, на, між, в, під).

Розвиток статико-динамічних і темпо-ритмічних параметрів загальних рухів:

- Розвиток статичної та динамічної координації пальців рук.
 - Розвиток статичної та динамічної координації органів артикуляції.
-

2. Розвиток можливостей відтворення ізольованих мовних одиниць та їх послідовностей:

- Відтворення послідовності складів:
 - Голосний + голосний (ау, уо).
 - Приголосний + голосний (ма-ма-ма).
 - Голосний + приголосний (он-он-он).
 - Голосний + приголосний + голосний (апа-апа-апа).
 - Приголосний + приголосний + голосний (ква-ква-ква).
 - Голосний + приголосний + приголосний (афт-афт-афт).
 - Голосний + приголосний + приголосний + голосний (адна-адна-адна).
-

3. Розвиток можливостей вимови слів різної складової структури:

- Складання простих фраз.

Методичні рекомендації до розділу «Формування складової структури слова і звуковимови»

1. Варіанти заповнення граfi «Диференціація тактильних відчуттів»:

- Тепле і холодне.
- Сухе і мокре.
- Тверде і м'яке.
- Гладке і шорстке (колюче).
- Кругле і з кутами.
- Велике і маленьке.

2. Варіанти заповнення граfi «Розвиток статико-динамічних і темпо-ритмічних параметрів загальних рухів»:

- Зміна двох/трьох поз.
- Зміна двох/трьох поз під рахунок.
- Зміна поз з проговорюванням певних звуків.
- У складних випадках можна описувати конкретні рухи для оцінки прогресу, наприклад, «рука на плечі, рука на поясі, зміна рук».

3. Варіанти заповнення граfi «Розвиток статичної і динамічної координації пальців рук»:

- Відокремлення великого/вказівного пальця/мізинця.
- Зміна позицій «кулачок-долонька».
- Трипальцевий захват.
- Пінцетний захват.
- Вправа «Кільця» однією рукою/двома руками.
- Поза «Коза».

4. Варіанти заповнення граfi «Розвиток статичної і динамічної координації органів артикуляції»:

- Вправи «Посмішка», «Трубочка», «Бегемот» з рахунком до 5.
- Положення язика «за нижні зуби».
- Використання палички для заведення моторчика (артикуляційні вправи).
- Постановка і автоматизація звуку «Ш» ізольовано.
- Комплекс вправ для звуку «Р».

5. Варіанти заповнення граfi «Розвиток можливостей відтворення ізольованих мовних одиниць і їх послідовностей»:

- Чередування звуків «у-і» (зі зміною положення рук).
- Чередування звуків «а-о-у» (з/без візуальної опори).

Методичні рекомендації до розділу «Розвиток фонематичного сприйняття»

Розвиток фонематичного сприйняття є важливою складовою корекційної роботи, оскільки воно впливає на правильне формування звуковимови та розвиток мовленнєвих навичок у дітей. Цей розділ корекційної програми охоплює такі етапи, як розрізнення немовл. шумів, музичних звуків, диференціація слів за акустичними ознаками, а також диференціація голосних та приголосних звуків.

1. Послідовність диференціації приголосних звуків в онтогенезі за Н.Х. Швачкіним:

- **Шумні – сонорні:** Диференціація починається з розрізнення шумних та сонорних звуків, оскільки ці класи звуків мають найбільш виразні акустичні відмінності.
- **Тверді – м'які:** Наступним етапом є розрізнення твердих та м'яких приголосних, що є важливим для оволодіння правильним вимовлянням звуків.
- **Носові – плавні:** Далі йде диференціація носових (м, н) та плавних (л, р) приголосних звуків, які відрізняються способом артикуляції.
- **Губні – язичні:** Розрізнення звуків, що вимовляються за допомогою губ (б, п, м) та язика (т, д, н, р), допомагає дитині краще контролювати органи артикуляції.
- **Вибухові – фрикативні:** Диференціація між вибуховими (б, п, т, д) та фрикативними (с, з, ш, ф) приголосними, що відрізняються способом утворення звуку.
- **Передньоязикові – задньоязикові:** Розрізнення передньоязикових (т, д, с, з) та задньоязикових (к, г, х) звуків.
- **Глухі – дзвінкі:** Диференціація глухих та дзвінких звуків (п-б, т-д, с-з, к-г) є важливим етапом для формування фонематичного слуху.
- **Шиплячі – свистячі:** Розрізнення шиплячих (ш, ж, ч) та свистячих (с, з, ц) звуків.
- **Плавні:** Окремо виділяється диференціація плавних звуків (л, р), які потребують високого рівня артикуляційної координації.

2. Рекомендації щодо розвитку фонематичного сприйняття

2.1. Розвиток вміння розрізняти немовл. шуми

- Використовуйте різні джерела звуків: шелест листя, звук води, стукіт. Поступово додавайте складніші звуки та збільшуйте їхню кількість для диференціації.

2.2. Розвиток вміння розрізняти музичні звуки

- Залучайте до роботи музичні інструменти або прості мелодії. Діти повинні навчитися відрізняти високі і низькі ноти, тривалі й короткі звуки.

2.3. Розвиток вміння розрізняти довге і коротке слово

- Почніть з простих слів, що різняться довжиною (наприклад, «кіт» і «котик»). Важливо навчити дитину чути різницю у кількості складів та тривалості вимови.

2.4. Диференціація слів, схожих за акустичними ознаками

- Виберіть пари слів, які мають схожі звуки (наприклад, «куб» і «клуб»). Поступово збільшуйте складність за рахунок схожості звуків та довжини слів.

2.5. Диференціація складів

- Працюйте з простими складами (ма, на, та), навчаючи дитину чути і розрізняти зміни в поєднаннях голосних і приголосних.

2.6. Диференціація звуків

2.6.1. Диференціація голосних:

- Почніть з ізольованих звуків (і-у, е-о, і-о), потім переходьте до складів і слів, що містять ці голосні (наприклад, «мі-мо», «ти-то»).

2.6.2. Диференціація приголосних:

- Використовуйте послідовність диференціації, починаючи з простіших звуків (тверді-м'які, губні-язичні), та поступово переходьте до більш складних (глухі-дзвінкі, шиплячі-свистячі).

Методичні рекомендації до розділу «Розвиток розуміння мовлення»

1. Формування номінативного словника

- **Назви обиходних предметів та іграшок:** використовуйте знайомі предмети з повсякденного життя дитини, наприклад, «ложка», «м'яч».
- **Назви тварин:** тварини, з якими дитина часто стикається у побуті та на картинках, наприклад, «кіт», «собака».
- **Формування загальних понять за темами:** включайте теми, як-от «одяг», «фрукти», «меблі».

2. Формування дієслівного словника

- **Розуміння окремих дієслів та їх диференціація:** відпрацьовуйте розуміння дій, наприклад, «бігати», «спати», «грати».
- **Розуміння дієслів із прямим доповненням:** вправи з дієсловами, що вимагають конкретної дії, наприклад, «кидати м'яч», «ставити кубик».
- **Розуміння дієслів із непрямым доповненням:** вправи з непрямыми доповненнями, наприклад, «клади на стіл», «вези на машині».

3. Формування атрибутивного словника

- **Розуміння якісних іменників:** навчання прикметників, як-от «великий», «маленький», «червоний».
- **Розуміння відносних прикметників:** навчання розрізнення відносних якостей, наприклад, «дерев'яний стіл», «залізний міст».
- **Розуміння прислівників та порівняльних ступенів:** вправи на розрізнення прислівників («швидко», «повільно») та ступенів порівняння прикметників.

4. Розуміння значень, внесених частинами слів (морфемами)

- **Диференціація однини і множини:** навчання правильного використання однини та множини, наприклад, «книга—книги», «м'яч—м'ячі».
- **Диференціація дієслів із префіксами:** вправи для розуміння змін значень дієслів, наприклад, «входити—виходити», «приносити—уносити».
- **Розуміння значень, внесених суфіксами:** навчання суфіксів для збільшення розуміння, наприклад, «будинок—будиночок», «кіт—кошеня».

Методичні рекомендації до розділу «Розвиток розуміння мовлення»

1. Пряме доповнення

- Пряме доповнення — це об'єкт, на який спрямована дія (наприклад, «ловити рибу», «кидати м'яч»). Дії виражаються у знахідному відмінку без прийменника.

2. Непряме доповнення

- Непряме доповнення виражається у непрямих відмінках з або без прийменника (наприклад, «ставити на стіл», «дарувати кому?»).

3. Варіанти дієслів з непрямым доповненням

- **Чим?:** «Лей водою».
- **На що?:** «Клади на стіл».
- **Кому?:** «Давай мамі».
- **На чому?:** «Вези на велосипеді».

4. Диференціація дієслів із префіксами

- «ПІД-ВІД»: підходити—відходити.
- «В-ВИ»: входити—виходити.
- «ПРИ-У»: принести—унести.

5. Понимание значений суффиксов

- «ЧИК»: стілець—стілчик.
- «ЧОК»: будинок —будиночок.
- «ЕНЯ»: лиса—лисень

Методичні рекомендації до розділу «Розвиток лексико-граматичної структури мови»

- Живі та неживі іменники (живе/неживе — хто?що?)
- Іменники чоловічого та жіночого роду (він/вона)
- Однина та множина чоловічого та жіночого роду
- Дієслова теперішнього часу в однині і множині (Що робить? Що роблять?)
- Дієслова минулого часу чоловічого та жіночого роду (Що зробив? Що зробила?)
- Дієслова доконаного та недоконаного виду (Що робив? Що зробив?)
- Іменники чоловічого та жіночого роду однини у знахідному відмінку (Що бачу? Кого бачу?)
- Іменники чоловічого та жіночого роду однини в родовому відмінку (Чого немає? Для кого будиночок? У кого?)
- Іменники чоловічого та жіночого роду однини в давальному відмінку (Кому що потрібно?)
- Іменники чоловічого та жіночого роду однини в орудному відмінку (Чим ми користуємося?)
- Іменники середнього роду (воно-потім диференціація він/вона/воно)
- Погодження прикметників з іменниками однини в роді (Який він? Яка вона? Яке воно?)
- Узгодження прикметників з іменниками однини в роді (Який він? Яка вона? Яке воно?)
- Прийменники НА, У зі значенням місцезнаходження
- Прийменники ПІД, ЗА зі значенням місцезнаходження
- Прийменники В (У), ІЗ (З) у значенні напрямку руху
- Прийменники В, НА, ІЗ інших значеннях (у плащі, в горошок, на скрипці, з дерева)
- Прийменник З у різних значеннях (тарілка з кашею, хлопчик із м'ячем)
- Прийменники НА, НАД (диференціація)
- Узгодження прикметників із іменниками множини в називному відмінку (які вони?)
- Множина іменників середнього та чоловічого роду (один - більше одного)
- Зворотні та незворотні дієслова (Купає чи купається?)
- Іменники зі зменшувально-пестливими суфіксами (Великий чи маленький? Назви ласкаво)
- Дієслова з префіксами В-, ВИ-, ПІД-, ВІД- (Входить/виходить, підходить/відходить)
- Дієслова з префіксами ПЕРЕ-, ПРИ-, У-, ВІД-, В-, ВИ-, ПІД-, НАД-, ЗА-, НА- (Крокує/переступає, приїхав/поїхав, прив'язав/відв'язав, вибіг/відбіг, наливає /виливає, відкриває/закриває)
- Іменники, утворені за допомогою суфіксів -ЕНЯ, -ЛЯ, -НЯ (дитинчата тварин)
- Структура та зміст речення
- Поширені та непоширені речення
- Кількість слів у реченні
- Іменники з суфіксами -НИЦ, -НИК (професії + хлібниця, мурашник і т.д.)
- Іменники з суфіксами -НИК, -ІСТ (професії)
- Відносні прикметники (лист дуба – дубовий лист, сік малини – малиновий сік)

- Порівняльний ступінь прикметників і прислівників (сильніший-сильніший, великий-більший-найбільший)
- Присвійні прикметники (Чий хвіст? Чия голова?)
- Узгодження присвійних прикметників з іменниками в роді та числі (Чій? Чия? Чиє? Чий?)
- Іменники множини у знахідному відмінку
- Іменники множини в родовому відмінку (+ скільки?)
- Іменники множини в давальному відмінку
- Іменники множини в орудному відмінку
- Іменники множини в місцевому відмінку
- Прийменники ПІД, ІЗ-ПІД
- Прийменники ЗА, ЧЕРЕЗ
- Складнопідрядні речення з підрядними мети (для чого? з якою метою? навіщо?)
- Складносурядні та складнопідрядні речення з причинно-наслідковим зв'язком
- Складнопідрядні речення з підрядними означальними (Кожен з нас любить своє місто, (яке?) яке справді є неповторним)

Методичні рекомендації до розділу «Розвиток когнітивних процесів»

- Операція ідентифікації
- Операція класифікації за формою
- Операція класифікації за розміром
- Операція класифікації за кольором
- Узагальнення та категоризація
- Механізм випереджувального синтезу (1:1; 2:1; 1:2; 1:1:1)
- Слухомовленнєва пам'ять
- Слухова увага
- Зоровий гнозис
- Зорова пам'ять